

MREŽA SODOBNEGA PLESA

Pripombe na predlog NACIONALNEGA PROGRAMA ZA KULTURO 2014 -2017

Člani delovne skupine za predloge na predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo in predloga Nacionalnega programa za kulturo 2014-2017 so bili Andrej Srakar, Denis Miklavčič, Peter Tomaž Dobrila, Jasmina Založnik in Jedrt Jež Furlan. Delovna skupina je na petih sestankih pripravila predloge, pripombe tako na Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o o uresničevanju javnega interesa za kulturo in predloga, kot tudi na predlog Nacionalnega programa za kulturo. Predloge za oba dokumenta smo predstavili članom Mreže sodobnega plesa in zainteresirani javnosti. Nekateri predloge smo dobili po elektronski pošti, druge tudi na javni predstavitvi.

UVOD

NPK velja raztegniti na celotno sedemletno finančno perspektivo 2014-2020, vsaj z določenimi nameni in kazalniki, ki bodo dokazovali dolgoročnost strateškega načrtovanja kulture in kulturo vzpostaviti kot dejavnik razvoja Slovenije, torej NPK 2014-2020 zastaviti v izhodišču kot strateški in razvojni dokument države. Pogrešamo več o sodelovanju z drugimi ministrstvi, kako bo funkcioniralo na vladnem nivoju, katera področja se bodo povezovala in kako, tako splošno kot konkretno (denimo sejmi in ministrstvo za gospodarstvo). Novega modela kulturne politike, katerega zatrjujejo avtorji v besedilu, iz tega NPK ni videti oziroma prebrati v osnutku.

Glede financiranja javnih zavodov in nevladnih organizacij predlagamo, da se javni sektor financira s fiksnimi programskimi stroški, ne pa da stroški dela postajajo domala celoten proračun neke inštitucije. Prav tako predlagamo, da če projekt / program podpre EU, ga naj tudi država in lokalna skupnost. Sicer pa odmik od državno regulirane in dirigirane kulturne ustvarjalnosti pomeni dolgo odlašano tranzicijo na kulturnem področju v smer demokratične družbe s sposobnostjo samoorganiziranja. Omeniti pa je potrebno, da se v posameznih področjih pojavljajo odmiki od uvodoma začrtanih smernic, ponekod so predlagani ukrepi, ki celo lahko pomenijo večjo centralizacijo, državni nadzor in izpostavljenost dnevni politiki, kot so, na primer, javne agencije Opozoriti velja, da so področja različno metodološko zastopana. Konkretno pomeni, da niso področja zastopana enakovredno. Npr. glasba, sodobni ples so vsebinsko in podatkovno zastopana skromneje, kot ostala področja. Poleg tega po mojem občutku vrednostno obravnanje posameznih področji naj ne bi bile del strateškega dokumenta.

Za nevladne organizacije je, recimo, zapisan podatek, da (str.96) je zaposlenih 0,74%. Po podatkih CNVOS to velja za vse nevladne organizacije v Sloveniji, NPK pa prav gotov ne more vplivati na zaposlovanje v celotnem nvo sektorju v Sloveniji. Potrebovali bi podatek koliko od 0,74 % je zaposlenih v kulturi, umetnosti.

Poleg tega, kar je pri nekaterih področjih izpostavljano (samo kot primer navajam ljubiteljsko umetnost – JSKD) bi morale veljati za vsa področja – medresorska povezanost. Konkretno med vsemi ali vsaj večjim številom ministrstev za vsa področja kulture in umetnosti.

Večina predlogov za opolnomočenje zaposlovanja ali kot podpora mladim predlaga starostno omejitev do 35. leta starosti, kar zgolj začasno reševanje naj bo problema zaposljivosti ali

določenih projektov. Poudarek je na predvidenih eu sredstvih. Če teh sredstev ne bo v predvidenih vsotah ali jih sploh ne bo – alternative ni. Kakšno so alternative in kaj se bo zgodilo s tisimi, ki so stari nad 35.let?

Povsem nerealno je pričakovanje, da bo področje kulture po predlogu NPK deležno dodatnih sredstev iz davčne olajšave v višini 4% (pri čemer ni jasno za kakšno davčno olajšavo gre – iz naslova prihodkov, dohodninska...?!). Predlog vzbuja sum, da nikakor ne gre za posledico dogovarjanja, usklajevanja z ministrstvom za finance, temveč na silo in nerealno in predvsem enostransko uveljanjanje kulture kot izjeme na področju davčnih olajšav. Če vemo, da ministrstvo za finance pri samozaposlenih ne bo upoštevalo stanja pred pokojninsko reformo, ker bi to iz samozaposlenih naredilo izjemo, ki bi sprožila plaz ostalih izjem, kako naj realno pričakujemo, da bo dovolilo, da bo kultura izjema pri davčnih olajšavah?!

KNJIGA

Kot pri številnih drugih področjih v NPK je tudi tukaj prisotno veliko nejasnosti in slabše, da ne rečemo nenavadno oblikovanih rešitev. Kot pišejo avtorji osnutka NPK: »Temeljni problem področja ob specifičnosti majhnega trga je nižanje naklad knjig, visoka prodajna cena in neurejena cenovna politika ter padec prodaje v knjigarnah.« V poglavju o kulturnih industrijah pa piše: »Poleg tega bomo spodbudili delovanje knjižnega in glasbenega trga: prvega z uvedbo enotne cene knjige.« Kot je prikazano v priloženem daljšem ekspoziju, je sicer ukrep enotne cene knjige lahko koristen za manjše knjigarne, morda celo za večje število izdanih naslovov (čeprav empirični podatki tega ne potrjujejo!), zagotovo pa ne more uporabljen v namen spodbujanja kulturnega/knjižnega trga, saj po definiciji nanj deluje zaviralno, z postavljanjem umetne, vnaprej določene cene knjige, ki ni določena glede na povpraševanje in ponudbo na knjižnem trgu. Podobnih nejasnosti je glede pojma kulturnega trga v dokumentu še precej, zato ponovno pozivamo k izvedbi vsaj osnovnih empiričnih študij, ki bodo jasno identificirale stanje na slovenskem kulturnem trgu in njegove ključne probleme. Šele potem bo možna postavitev in resna diskusija o ukrepih za spodbujanje kulturnega trga. Vsekakor pa je to naloga, ki jo velja opraviti, saj je področje kulturnega trga v Sloveniji resnično zapostavljeno (po našem vpogledu) in bi ga veljalo bolje spodbuditi.

V poglavju Knjiga je tudi povsem izpadlo polje izboljšanja položaja ustvarjalcev na tem področju, hkrati pa tudi področje avtorskih pravic v navezavi na novi ZASP (Zakon o avtorski in sorodnih pravicah), ki je v postopku razprave.

Dodatni komentar – enotna cena knjige:

Po predlogu novega NPK naj bi vsaka posamezna knjiga imela enotno ceno, ne glede v kateri knjižarni bi jo kupili, ceno bo določil založnik. Ukrep, ki ga pozna vrsta evropskih držav (pregled narejen v letu 2006 je v spodnji tabeli) je pogosto propagiran na eni strani s strani kulturnikov in na drugi strani kritiziran s strani ekonomistov, če malce posplošimo celotno sliko.

Table 9 Public policies on books

	VAT rates (2001)		Fixed book price policy
	Books	Standard	
Australia	10	-	No, not since 1972
Austria	10	20	Yes
Belgium	6	21	No
Canada ⁷	15		No
Denmark	25	25	Yes, adjusted since 2001
Finland	12	22	No, not since 1971
France	5.5	20.6	Yes
Germany	7	15	Yes
Greece	4	16	Yes, since 1997
Ireland	0	21	No, not since 1995
Italy	4	19	Yes
Japan	5	5	Yes
Netherlands	6	17.5	Yes
Norway	0	23	Yes
Portugal	5	17	Yes, since recent
Spain	4	16	Yes, since 1974
Sweden ^{a)}	25		No, not since 1970
Switzerland	2.4	7.6	No
UK	0	17.5	No, not since 1995
USA ^{b)}	1-7	1-7	No

Tabela 1: Pregled politik na področju knjige, vir: Canoy, Van Ours & Van der Ploeg 2006

Kaj so njegove glavne prednosti in slabosti? Poglejmo, kaj o tem pravi Mednarodno združenje založnikov (International Publishers Association, <http://www.internationalpublishers.org/industry-policy-introduction/fixed-book-price/ipa-fixed-book-price>).

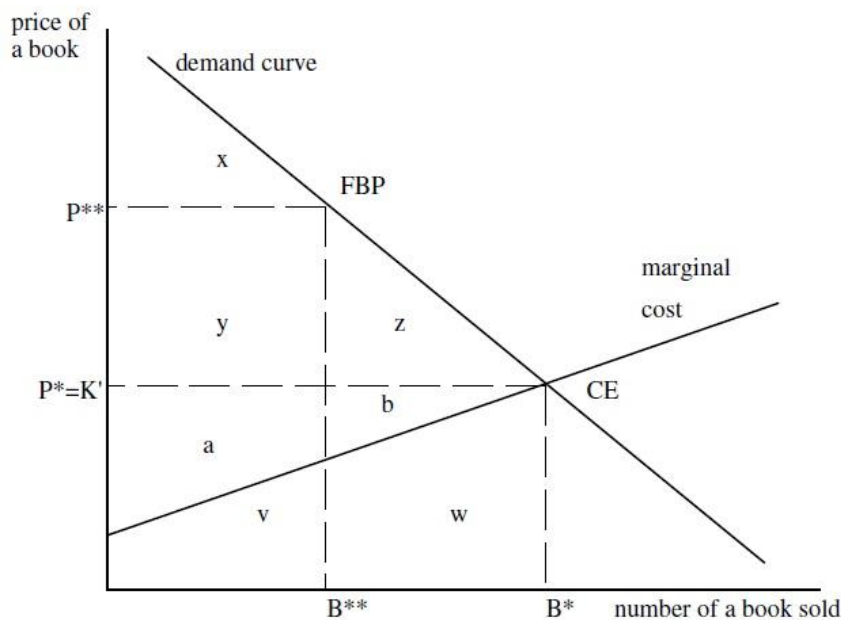
Potencialne prednosti novega sistema za avtorje in založnike: najpomembnejša je verjetno vzajemna podpora (angl. cross-subsidisation), ki označuje »prakso zaračunavanja višjih cen eni skupini uporabnikov, za kritje nižjih cen za neko drugo skupino«. Kratko povedano bodo lahko višje cene in s tem (pričakovani!) višji prihodki od bolje prodajanih knjig uporabljeni za podporo knjigam z manjšo prodajo. V primeru, da enotne cene knjig ne bi imeli, bi bile spodbude za takšno vzajemno podporo manj brani knjigam precej manjše, tako bi npr. cenovna konkurenca prisiljevala založnike k izdajanju predvsem tistih knjig z večjo branostjo in prodajo.

Potencialne prednosti novega sistema za prodajalce: enotna cena knjig bo omogočila obstoj tudi manjšim knjigarnam, ki jim ne potrebno tekmovati s cenovno ugodnejšo konkurenco močnejših prodajaln. To bo omogočilo knjižne prodajalne tudi v manjših, bolj odročnih krajih, ter male neodvisne knjigarne, ki jim ne potrebno vstopati v cenovne tekme z velikimi verižnimi prodajalnami.

Potencialne prednosti novega sistema za bralce: Slednje zadevajo predvsem dostopnost književnih naslovov v manj branih jezikih in dialektih, ter nišno produkcijo; poleg tega pa tudi dostopnost književnih prodajaln v manjših in morda odročnejših krajih.

Slabosti novega sistema: najprej gre za jasen ekonomski argument, da bo poseganje v delovanje trga nujno povzročilo višje cene in manjšo prodajo. Slednje je najboljše razvidno iz slike iz prispevka Canoya, Van Oursa in Van der Ploega (COP, 2006), ki še danes velja za temeljnega na področju ekonomike knjig:

Figure 2 Welfare costs of the fixed book price agreement

Slika 1: Mikroekonomski prikaz stroškov enotne cene knjige (vir: Canoy, Van Ours & Van der Ploeg 2006)

Iz zgornjega je jasno vidno, da ima višja (umetno določena) cena knjig za posledico manjšo prodano količino knjig (B^{**} namesto B^*) ter višjo ceno (P^{**} namesto P^*). Celotna izguba znaša vsoto trikotnikov z (stroški za kupce/bralce knjig) in b (stroški za prodajalce). Potrebno je poudariti, da je vrednost izgube močno odvisna od naklona krivulj povpraševanja in ponudbe, torej predvsem od cenovne elastičnosti povpraševanja¹, v kolikor je slednja nizka

¹ Narejene so bile številne ocene cenovne elastičnosti povpraševanja za knjige, ki jih navajajo COP: tako je Van Ours (1990) ugotovil njeno vrednost -0,8 za Nizozemsko v obdobju 1977-1987. Appelman in van den Broek

(kar je v kulturi pogosto), so učinki precej manjši, kot če je visoka. Potrebno je tudi dodati, da gre v zgornji sliki seveda za precej popreproščen pogled z upoštevanjem zgolj najbolj osnovnih ekonomskih silnic.

Na podlagi negativnih izkušenj z enotno ceno knjig je kar nekaj držav slednjo opustilo, omeniti velja predvsem Veliko Britanijo, Irsko, Švedsko in Finsko. V nobeni od teh držav se založniki ne želijo vrniti k staremu sistemu enotne cene knjig.

Nadaljnji argument, ki ga podajajo COP v opozorilo glede enotne cene knjig, je škodljiv učinek na inovativnost pri prodaji – knjigarne ne bodo več preveč motivirane za iskanje novih prodajnih in distribucijskih poti do kupcev, saj cenovnih prihrankov, ki bi nastali pri tem, ne bodo mogle več prenesti na kupce.

Analiza COP je zanimiva tudi zaradi tega, ker ne ponuja enotnega odgovora – v nekaterih skupinah držav, grupiranih po značilnostih, je lahko enotna cena knjige primeren, v nekaterih pa neprimeren način podpore. COP navajajo štiri skupine držav, ki so v spodnji tabeli.

(2002) sta ugotovila enako cenovno elastičnost povpraševanja za Nizozemsko z daljšo časovno vrsto za 1977-1994. Za Belgijo sta de Grauwe in Gielens (1993) našla takšno elastičnost v višini -0,6 za obdobje 1983-91. Ecalle (1988) ter Fishwick and Fitzsimons (1998) so izračunali vrednosti elastičnosti okrog -0.9. Hjorth-Andersen (2000) je izračunal precej višjo vrednost elastičnosti (-1,4) za danski knjižni trg, še višjo elastičnost pa je našel Bittlingmayer (1992), med -2 in -3, kar naj bi po njegovem pomenilo predvsem to, da so si različne vrste knjig med seboj močni substituti, in ne morebitnega sklepa, da obstajajo drugi proizvodi, ki lahko hitro nadomestijo izpad knjižne produkcije. V vsakem primeru pa evidenca ne omogoča postaviti jasne trditve, da so knjige bodisi cenovno elastične (absolutna vrednost višja od 1) ali neelastične (manjša od 1) dobrine, zato samo na podlagi tega ni jasno, kako velika je lahko izguba zaradi poseganja v trg s pomočjo enotne cene knjig.

Table 13 Characteristics per country category

Country group	Density	Internet	'Language size'	Culture and sociology
1. Scandinavia and the Netherlands	low (1)	High	small	cultural
2. Southern Europe	low/medium	Low	medium/large	less cultural
3. The big three: UK, France, Germany	medium	medium	large (2)	medium
4. Smaller countries with shared language	medium (3)	high	medium / large	less cultural

(1) With the exception of the Netherlands and (to a lesser extent) Denmark.

(2) With UK having a much larger size than the other two.

(3) With the exception of Belgium

Tabela 2: Skupine držav glede na upravičenost ukrepa enotne cene knjige (vir: Canoy, Van Ours & Van der Ploeg 2006)

Ključnega pomena je torej, v katero skupino držav lahko uvrstimo Slovenijo. Slovenska gostota naseljenosti, se giblje okrog 98 prebivalcev na km², torej je med nizko do srednje poseljenimi. Slovenska pokritost z internetom znaša 720 uporabnikov / 1000 prebivalcev in je sicer nižja od povprečja držav prve skupine, vendar tudi precej višja od npr. držav Južne Evrope (druge skupine). Slovenija ima majhno jezikovno območje in relativno velik pomen na kulturnih značilnostih. S tega vidika je izmed štirih skupin Slovenija verjetno najbližje prvi skupini, za katero po ugotovitvah COP velja, da naj bi bila najbližje učinkovitosti modela prostega trga v knjižni in založniški produkciji. Potrebno pa je v isti sapi dodati, da *Slovenija ni posebej blizu nobeni od zgornjih štirih skupin, vendar je zagotovo ne bi mogli razvrstiti v drugo in tretjo, pri katerih so COP mnenja, da enotna cena knjig lahko deluje uspešno.*

Ker smo pravkar pokazali, da enotna cena knjig morda ni dober ukrep za slovenski knjižni trg, navedimo še nekaj drugih možnosti, s katerimi bi prav tako lahko dosegli podobne cilje. COP navajajo tri takšne možnosti, za Slovenijo je verjetno zanimiva predvsem prva:

1) Nižja (ali ničelna) stopnja davka na knjigo

O tem ukrepu je pri nas že razmišljala ministrska ekipa pod vodstvom Majde Širca. COP so mnenja, da glede na raznolikost knjižnega trga in posebnosti evropskih držav, harmonizacija

davčnih regulativ nikakor ne bi bila prav ukrep. Po njihovem mnenju bi bilo torej povsem smiselno razmišljati o spodbujanju knjižnega trga prek davčnih ukrepov, v veliko primerih bi to bilo bolj smiselno kot enotna cena knjig.

2) Stimuliranje kulturne ponudbe: več nagrad za avtorje in/ali subvencije za knjigarne
V Sloveniji že obstaja veliko knjižnih nagrad, morda bi vseeno lahko razmislili o »poglabljanju« takšnega ukrepa. Glede subvencij za knjigarne pa COP navajajo primer Švedske, ki del knjigarn že spodbuja na tak način, kljub temu so mnenja, da bi tovrsten način še bolj negativno deloval na delovanje knjižnega trga, obenem pa povzročal še administrativno »nočno moro«.

3) Spodbujanje branja prek podpore knjižnicam
Tudi ta ukrep je v Sloveniji že precej prisoten, kljub temu bi morda veljalo razmišljati tudi o dodatni podpori temu ukrepu.

Na podlagi povedanega predlagamo, da ministrstvo še enkrat pretehta pozitivne in negativne posledice enotne cene knjig in premisli tudi o drugih navedenih ukrepih za doseg cilja večje prodaje kakovostnih knjig in revij, zlasti drugačni davčni obravnavi knjižnega trga in nižji ali ničelni stopnji davka na knjigo.

LIKOVNA UMETNOST

1. ukrep, ki se glasi: »večja dostopnost kulturnih vsebin in zvišanje števila obiskovalcev«. Čeprav v svoji analizi stanja iz 2011 Judita Krivec Dragan ne posveča osrednjega pomena večanju števila obiskovalcev, menim, da so cilji in ukrepi na tem področju zelo nejasni, kazalniki (povečanje iz 415.000 na 600.000 letnih obiskovalcev) pa premalo ambiciozni, posebej ker ni jasno ali bo povečanje šlo na račun obiskovalcev v mednarodnem prostoru (na kar odpade 60%) ali v domačem prostoru. Verjetno bi bilo smiselno graditi tudi na povečanju obiskovalcev v slovenskem prostoru, še posebej, če se bodo uresničili nekateri velikopotezno zastavljeni projekti Mestne občine Ljubljana z novimi razstavišči.

2. ukrep, ki se glasi »boljši položaj umetnikov«. Pozdravljamo sicer poudarek temi razstavnin, ki so jo v preteklem letu s pismi močno izpostavili tudi Odprta zbornica, ZDSLUI in Asociacija (čeprav so bile seveda spremembe večinoma načrtovane že pred tem). Skrbi pa predvsem nerealna ocena sredstev (70.000 EUR na letni ravni), ki je prenizka glede na pretekle projekcije. Predlagamo, da ministrstvo vztraja na predhodno predlagani številki 400.000 EUR na letni ravni, ki bi še vedno pomenila zgolj odstotek v skupnem proračunu javnih zavodov s področja likovne umetnosti in kulturne dediščine glede na podatke 2008 in 2009. Predlagamo tudi, da se jasneje opredeli višina razstavnin in da se slednje predvidijo tudi za skupinske razstave. Gre namreč za čisto nič drugega kot plačilo za opravljeno delo na

strani umetnika in zato v primeru neplačila za kratenje osnovne pravice po plačilu za opravljeno delo.

3. ukrep je namenjen širjenju umetniškega trga. Gre v celotnem osnutku novega NPK resnično za hiperinflacijo pojma trg, brez resnega razmisleka, jasnih ukrepov in predvsem rdeče niti, kako bi ta trg spodbudili, velikokrat tudi ni jasno, kaj avtorji s pojmom trg sploh mislijo (večino časa je govora predvsem o spodbujanju kulturne ponudbe). Tako je tudi v tem, 3. ukrepu prisoten podukrep, »prednostna obravnava izobraževalnih programov s področja kulturnega menedžmenta«, ki čeprav je še kako potreben, ne z likovno umetnostjo posebej, kot še manj s trgom umetnin nima dosti skupnega. Predlagamo, da ministrstvo resno pristopi k izdelavi strategije razvoja trga v kulturi, vendar takšne strategije, ki bo povečevala predvsem povpraševanje (verjetno je to precej resnejši problem kot že tako sorazmerno visoka ponudba kulturnih dobrin v Sloveniji) in to na tak način, da bodo učinki trajni in jih ne bo potrebno vseskozi ohranjati z državno pomočjo. Sicer pa zelo pozdravljamo takšno usmeritev, čeprav ne vemo, če je čas krize (ko so tako javna kot zasebna sredstva v močnem upadu, kar kažejo rezultati študij, glej npr. Inkei 2009; 2011) pravi trenutek za premike na tem področju.

Tudi pri likovni umetnosti pa je prisotno le malo neposredne podpore nevladnim organizacijam na tem področju, razen prek še ene mantre novega programa, »sodelovanja NVO in javnih zavodov« (prisotno v ukrepu 1).

Pozdravljamo tudi ukrep 4, ki je namenjen večji mednarodni promociji slovenske likovne umetnosti. Ponovno pa se precej nerealno zdijo ocenjena sredstva, saj ta pri tako dolgoročnem in ključnem ukrepu, kot je spodbujanje kulturnega trga, znašajo smešnih 80.000 EUR letno, pri četrtem ukrepu pa 300.000 letno. Nerealno nizek je pri četrtem ukrepu tudi kazalnik odmevov v strokovni in širši javnosti, saj bi pričakovali precej več kot 10 odmevov v primeru veliko večjih vlaganj in pričakovane odmevnosti v javnosti. Morda so mišljeni zgolj mednarodni odzivi, kar pa ni specificirano.

Manjka tudi ukrep vzpostavitve sheme deleža za umetnost (delno je nakazan pri tretjem ukrepu), ki bi morda lahko na učinkovit način prispeval k razvoju umetnostnega trga.

Manjka tudi cilj, ki je bil prisoten v osnutku programa ekipe ministra Žige Turka, »Zagotovitev teoretske podpore likovnim programom in projektom«. Predlagamo, da se likovna umetnost priključi uprizoritveni (in še kateri) pri izdajanju skupnega brezplačnika, kjer bi lahko širši javnosti predstavili ocene in refleksije slovenskih likovnih kritikov. Glede na številne kakovostne kadre na tem področju, je gotovo potrebno cilje zastavljati tudi v smeri prostora za delo slednjih.

Ker smo na hitro preletel tudi osnutka NPK ministrskih ekip dr. Boštjana Žekša in dr. Žige Turka, zbode v oči predvsem velikanska razlika v sredstvih, namenjenih za ukrepe. Medtem, ko se pri programu ministra Žekša le-ta gibljejo med 600.000, večinoma pa prek milijona (ali celo dveh) evrov – govorimo samo o ukrepih na področju likovne umetnosti – so nekatere ocene v sedanjem programu resnično nenavadne, in se gibljejo npr. med 70.000 in 80.000 EUR, ko govorimo o likovni umetnosti. Obenem pa gre za ukrepe z daljnosežnimi posledicami, kot sta spodbujanje likovnega trga ali plačila ustvarjalcem za delo. Ali so torej ti ukrepi nerealno zastavljeni in bi bilo bolje jasneje strateško pozicionirati ukrepe (in se kakšnemu morda tudi odreči), ali pa bo ministrstvo resnično delalo čudeže

LJUBITELSKA DEJAVNOST

Podpiramo komentar, vložen s strani Javnega sklada za kulturne dejavnosti (JSKD), »Ustanovitev študijskega centra za področje kulturnih dejavnosti«. Predvsem je verjetno potrebno bolje nasloviti temeljne probleme področja, kot jih opredeljuje sam osnutek NPK: »neenakomerno zagotavljanje prostorskih pogojev za delovanje kulturnih društev in nezadostno povezovanje med kulturno dejavnostjo in šolstvom«. Zlasti prvi je povsem nezadostno naslovljen v osnutku NPK. Poudarjamo tudi potrebo po jasnejši naslovitvi razlik med ljubiteljskimi in profesionalnimi nevladnimi organizacijami (društvi, zavodi, ustanovami, slednje dve obliki sta prisotni praktično samo pri profesionalnih NVO). S tega vidika opozarjamo, da bo morali predstavniki različnih strani tu sestiti skupaj in pripraviti spremembe zakonodaje, ki bodo te razlike bolje opredelile in s tem končno začrtale bolj sodobno vlogo in opredelitev nevladnih organizacij v kulturi v slovenski zakonodaji.

KULTURNE IN KREATIVNE INDUSTRIJE

Nekoliko navadna je velika neusklajenost med obema temeljnima strateškima dokumentoma za kulturo na ravni države: Nacionalnim programom za kulturo 2014-2017 in Strategijo razvoja Slovenije 2014-2020 (oba sta v postopku razprave). Medtem ko slednji daje veliko vlogo kreativnim industrijam, ki so večinoma sploh nadomestile pojem kulture v strategiji slovenskega razvoja, je prvi zelo sramežljiv glede tega. Če prvi daje velik poudarek projektom s področja oblikovanja, je slednji do tega povsem nejasen, saj celo nima posebnega poglavja, namenjenega temu področju. Vprašanje je, kako bo neusklajenost med dokumentoma vplivala na razvoj tega področja pri nas. Ali bodo projekti, ki jih bo podpirala država tako rekoč nezaželeni na ravni resornega ministrstva? Ali pa je odsotnost »jedrne« kulture v dokumentu SRS 2014-2020 raztolmačiti kot neprisotnost kulture nasploh v tem dokumentu, saj se morda polje kreativnih industrij po interpretaciji ministrstva bolj veže na gospodarstvo. V vsakem primeru pa je zgolj en cilj in sklop ukrepov na tem področju nezadosten, tudi glede na številne dokumente, ki so v preteklih letih nastajali na ministrstvu in v okviru drugih institucij. Pozivamo torej ministrstvo, da se jasneje opredeli do tega področja in predstavi svojo strategijo za bodoči razvoj področja.

Opozarjamo tudi na področje, ki je popolnoma izpadlo iz osnutka NPK, je pa verjetno temeljno za korakanje naprej v »nove modele kulturne politike«: **področje raziskovanja**. *Predlagamo, da ministrstvo smiselno vključi smernice iz osnutka Nacionalnega programa za kulturo 2012-2015, ki so navedene spodaj:*

»I. VZPOSTAVITEV KAKOVOSTNIH PODLAG ZA KULTURNO POLITIKO

1. Zagotoviti kakovostne, ažurne in mednarodno primerljive podatke, nanašajoče se na kulturni razvoj Slovenije.

Ukrep 1: Vzpostavitev dokumentacijskega centra za kulturno politiko v okviru MK.

Pojasnilo: Za izvrševanje zahtev, navedenih v zakonskih in podzakonskih aktih ter zavezujočih mednarodnih konvencijah, ter za izvajanje obveznosti, ki se nanašajo na izvajanje in spremljanje nacionalnega programa za kulturo, so med drugim potrebni tudi kakovostni in sistematično zbrani podatki, saj so nujna podlaga za izvajanje politike na katerem koli področju.

Slovenija je poleg tega tesno vpeta v mednarodno sodelovanje in posreduje statistične podatke, povezane s kulturo, institucijam, kot so Eurostat, Unesco, Svet Evrope, Evropski

avdiovizualni laboratorij ipd. Obveznosti Slovenije, povezane s posredovanjem statističnih podatkov s področja kulture, v zadnjih letih zaradi izrazitega povečanja zanimanja za statistiko kulture na mednarodni ravni postajajo čedalje bolj zavezujoče in bolj številne. V okviru EU se potrebe po posedovanju relevantnih in kakovostnih statističnih podatkov za področje kulture povečujejo zlasti po uveljavitvi odprte metode usklajevanja tudi na področju kulture .

Dokumentacijski center za kulturno politiko bo zagotavljal vzpostavitev in vzdrževanje enotnega sistema za spremljanje učinkovitosti kulturne politike. Vzpostavljen bo na podlagi analize postopkov in obstoječih virov podatkov z možnostjo medsebojnega povezovanja ter vključevanja novo nastajajočih (postopkov, podatkov in virov). Zbiranje podatkov bo temeljilo na načelu zajema na enem mestu, tj. pri njihovem viru. Pri vzpostavitvi dokumentacijskega centra za kulturno politiko bo pomembno vodilo načelo učinkovitosti in racionalnosti, in to tako z vidika materialnih sredstev kot človeških virov in časovnih determinant.

Čas izvedbe: postopno do leta 2014.

Ocena finančnih sredstev: poleg stroškov do 3 zaposlenih še sredstva za področje informatike v višini pribl. 150.000 EU na leto.

Odgovornost: MK.

Kazalniki: izvedena analiza virov podatkov na ministrstvu in zunaj njega, izdelan sistem za spremljanje kazalnikov, stopnja dostopnosti statističnih podatkov za področje kulture na spletu.

Ukrep 2: Skrb za razvoj statistike kulture na nacionalni ravni.

Pojasnilo: Ustvarjanje kakovostnih statističnih podatkov je mogoče samo na podlagi dejavnega in stalnega sodelovanja ključnih institucij. Sosvet za statistiko kulture, ki je bil v okviru Statističnega urada RS ustanovljen že leta 2002, je forum, ki tako sodelovanje omogoča in spodbuja. Metodološko delo, sodelovanje in povezovanje pa so prav na področju statistike kulture še toliko bolj pomembni, saj gre v mnogih pogledih še vedno za pionirsko delo.

MK je v preteklih letih sodeloval pri reviziji državne statistike. V tem okviru je bila oblikovana nova metodologija statističnega spremljanja kulture v okviru Statističnega urada RS. Zaradi zagotavljanja primerljivosti podatkov MK s podatki statističnega urada je treba metodološko uskladiti zbiranje podatkov v obeh navedenih institucijah. Ta usklajenost bo tudi omogočila, da bo statistični urad lahko prevzemal podatke MK za tiste javne zavode na področju kulture, katerih ustanoviteljica je država, ter tiste, ki jih večinsko sofinancira MK. Navedeni ukrep bo torej pomenil tudi zmanjševanje administrativnih bremen javnim zavodom na področju kulture, saj jim tako ne bo več treba izpolnjevati zakonske obveznosti vsakoletnega poročanja statističnemu uradu.

Čas izvedbe: od 2012 naprej stalna naloga

Ocena finančnih sredstev: v okviru rednih sredstev MK.

Odgovornost: MK, Statistični urad RS, druge institucije.

Kazalnika: podane pobude, pomembne za nadaljnji razvoj statistike kulture, usklajenost metodologij statističnih raziskav MK in Statističnega urada RS po posameznih področjih.

Ukrep 3: Sodelovanje pri razvoju statistike kulture na ravni Evropske unije, predvsem v okviru sodelovanja v mreži ESSnet Culture.

Pojasnilo: Slovenija na podlagi izkušenj na področju statistike kulture sodeluje v Evropski statistični sistemski mreži za področje kulture (ESSnet Culture), oblikovani z namenom izoblikovanja evropske metodologije za spremljanje nekaterih področij kulture. Sistemski mreža bo med drugim podala statistično definicijo kulture v okviru mednarodne klasifikacije NACE Rev. 2 ter izdelala predloge metodologije statističnega spremljanja delovno aktivnih v kulturi, javnega financiranja kulture, izdatkov gospodinjstev za kulturo ter podala predloge za oblikovanje nekaterih indikatorjev za merjenje vplivanja kulture na ekonomski razvoj.

Čas izvedbe: od 2012 naprej stalna naloga.

Ocena finančnih sredstev: v okviru rednih sredstev MK.

Odgovornost: MK, Eurostat, druge države članice EU.

Kazalnik: metodološke rešitve v okviru statističnega spremljanja kulture na ravni EU.

2. Okrepiti raziskovalne temelje oblikovanja kulturne politike.

Ukrepa:

– Sodelovanje pri financiranju večletnih ciljnih raziskovalnih projektov (CRP 2006–2013 in nadaljnjih), aplikativnih raziskovalnih projektov in mednarodnih raziskovalnih projektov (npr. okvirni programi EU).

– Financiranje krajših (največ enoletnih) uporabnih raziskav in ekspertiz/študij/analiz in evalvacij, ki so izrazito problemsko usmerjene.

Pojasnilo: Kulturna politika potrebuje tako za oceno svoje uspešnosti kot za načrtovanje novih ukrepov dokaze in argumente, ki izhajajo iz raziskav. Raziskovalni rezultati služijo za odločanje pri pripravi, sprejemanju in izvajanju kulturne politike ter spremljanju in nadziranju njenega izvajanja.

Čas izvedbe: stalna naloga.

Ocena finančnih sredstev: v okviru sedanjih proračunskih sredstev za raziskovalne naloge (140.000,00 EUR letno).

Odgovornost: MK, ARRS, druga ministrstva.

Kazalnika: odstotek sredstev v proračunu, ki je namenjen raziskavam, učinki raziskav na kulturno politiko.«

INTERMEDIJSKA UMETNOST

Glede obiska dogodkov so merilniki pač taki, kot jih zahteva ministrstvo za kulturo v razpisih in je treba kulturo tudi kvantifikirati in enostavno, če ni drugih načinov ugotavljanja, enostavno verjeti podanim podatkom.

Problem produkcije pa je zlasti, kot tudi ugotavlja zapis, v premalem številu ponovitev, kjer očitno marsikomu gre samo za 'štancanje' čimveč enot, pri čemer se bodisi avtor, avtorica bodisi producent, producentka ne ukvarjata z nadaljnjimi predstavami v domovini, kjer bi lahko uporabljala nekatere obstoječe mreže in primerna, uveljavljena prizorišča, ali tujini, s sodelovanjem na festivalih, skupinskih ali samostojnih razstavah in sejmih.

Piše: "Javni interes na področju intermedijske umetnosti se uresničuje z zagotavljanjem produkcijskih pogojev za vrhunske, mednarodno primerljive dosežke, to pa je povezano z razvojem samega področja, specifično tehnološko infrastrukturo (vključno s posodabljanjem opreme), podpiranjem strokovne kritiške refleksije in poklicnega usposabljanja ter večanjem dostopnosti intermedijske umetnosti."

V dokumentu ni predvidenega financiranja prizorišč in opreme, čeprav so ti ključni za naveden javni interes na področju intermedijske umetnosti.

“Cilji in ukrepi

1. Več intermedijsko ozaveščenega občinstva.

Ukrepa:

– povečanje povprečnega števila postprodukcij na projekt in prednostna podpora projektom, ki bodo načrtno nagovarjali posamezno ciljno občinstvo;

– povečanje obsega zlasti mlajšega občinstva prek poudarka na intermedijskih projektih, ki dejavno vključujejo svetovni splet.”

Prvi ukrep bo težko doseči, ko že v pojasnilu napiše: “Število projektov v zadnjem času upada premosorazmerno s finančnimi redukcijami, še bolj število postprodukcij. Za razvoj področja in njegovo boljše prepoznavnost med različnimi občinstvi je problematičen predvsem nizek delež postprodukcije, zato se cilji usmerjajo v večji obseg postprodukcij kvalitetnih intermedijskih dogodkov ter njihovo večjo razpršenost po vsej Sloveniji.”

Za drugi Ukrep velja, da intermedijski projekti praviloma vključujejo svetovni splet, nemara še najbolj med področji umetnosti, le Min. za kulturo do tega doslej ni imelo odnosa in ni spremljalo ne posamezne institucije, organizacije, producenta, ne določenega avtorja, kako skrbi za to dimenzijo umetniške produkcije in postprodukcije in so nekateri celo shajali brez spletnih vsebin.

Tudi sodelovanje z mrežo M3C je bilo že vtakano v kriterije, vendar so bili ti zelo ohlapni in nizko zastavljeni. O portalu M3C pa nič, ker ni na nekem nivoju.

Ko nato preberemo: “Ocena finančnih sredstev: v okviru razpoložljivih sredstev,” je jasno, da se bo težko kaj spremenilo, če je sploh kaj možno storiti dodatnega.

“Kazalnika:

– število obiskovalcev na projekt (2012: 2.000; 2017: 3.000);

– povprečno število ponovitev na projekt (2012: 0,5; 2017: vsaj 2).”

Nemara bi dvignili ponovitve na 3, obisk pa podvojili. Od ponovitev bi lahko bila ena zaželena na prizorišču v tujini.

2. Mednarodno sodelovanje slovenskih umetnikov na referenčnih prizoriščih EU.

Razdelati bi bilo treba načine pojavljanja na referenčnih prizoriščih in dodati “v referenčnih projektih”, zaradi nemalokratne diskrepance obojega, saj včasih samo prizorišče ni referenčno, je pa projekt.

Poleg tega bi bilo treba misliti tudi na sodelovanja v EU projektih, kjer lahko dosegamo vrhunsko kvaliteto in so tudi ekipe sodelujočih – organizacij, institucij, umetnikov in umetnic, kuratorjev in kuratoric, teoretikov in teoretičark – referenčne in se slovenski udeleženci in udeleženke, tudi umetniki in umetnice pojavljajo v referenčnih pogojih in prizoriščih kot del neke skupinske razstave, predstave, konference, projekta, in bi bilo treba to upoštevati kot referenčno.

“Kazalnik:

– število večjih in mednarodno prepoznavnih projektov (2012: 1; 2017: 2).”

Predlagam bolj ambiciozno – 3, lahko tudi več, saj je tudi mednarodnih sodelovalnih projektov več in se slovenski umetnice in umetniki pojavljajo v njih.

OPOMBA: Kot napisano, manjka “financiranje prizorišč in opreme”, kar je ključno za naveden javni interes na področju intermedijske umetnosti in bi predlagal kot točko 3 med “Cilji in ukrepi”, poleg tega pa bi dodal tudi točko “izobraževanje za intermedijsko umetnost”, ki za razliko od fakultet in akademij, ki izobražujejo za druga področja umetnosti, ne premore institucije, ki bi namensko izobraževala intermedijsko umetnost.

18. Digitalizacija

“Digitalna agenda kot priložnost za nove oblike ustvarjanja, hranjenja, dostopnosti in promocije kulturnih vsebin.”

Manjka “dokumentiranje”, ki je ključno v procesu zlasti sodobne umetnosti in če ne dokumentiramo, nimamo niti kaj hraniti. Lahko bi dodali še “postprodukcijo” kot način oblikovanja, posredovanja, diseminacije digitalnih vsebin bodisi na spletu bodisi na materialnih nosilcih (CD, DVD, BluRay ipd.).

Ni navedenega financiranja slovenskega digitalnega portala. Treba je ločiti arhiviranje od sodobne umetnosti, povezava z intermedijsko umetnostjo, mrežo M3C, z drugimi področji umetnosti ipd.

Rast s 650.000 na 1.000.000, torej za 350.000 enot ni ravno ambiciozna
Povezava z drugimi ministrstvi – šolstvo, znanost, tehnologijo, javno upravo, saj Slovenija potrebuje celovito strategijo digitalizacije, zdaj je ločena, saj eni bi to, drugi ono – nepodpiranje digitalizacije umetniških vsebin na razpisih.

Med kazalniki:

“- vzpostavitev najmanj ene informativne platforme s področja upravljanja kulturne dediščine do konca leta 2015;”

Nič narobe, a jih imamo kopico, veliko med njimi neuporabnih oziroma škrbin, ker se ne ažurirajo iz teh ali onih razlogov, treba bi jih bilo samo povezati, uporabiti in vzpostaviti novo kvaliteto.

2. Digitalna hramba in javno spletna dostopnost sodobnih avtorskih del.

Med Ukrepi sta samo film in knjiga in še ostalina preteklosti culture.si, manjka pa digitalizacija sodobnih umetniških vsebin na vseh področjih, tako (in zlasti) likovne kot glasbene, uprizoritvene in intermedijske umetnosti, na slednjem bi bila potrebna bolj sistematična, na ostalih pa že elementarna digitalizacija. Slovenija ne premore ene spodobne spletne strani z digitalizirano sodobno likovno in vizualno umetnostjo in umetniki, glasbenimi vsebinami in uprizoritvami, vsaj delno.

Za dela, ki so izvedena z javnimi sredstvi, mora veljati tudi javna dostopnost v digitalni obliki, kar je zaveza tako institucij in NVOjev kot avtoric in avtorjev ter ostalih izvajalk in

izvajalcev. Potrebno je samo urediti zanesljivo hrambo in zaščititi morebitno zlorabo ter seveda določiti pogoje in obseg.

Pri "Pojasnilo" je v zaključnih dveh stavkih zapisano: "Ker se imetniki avtorskih in sorodnih pravic bojijo zlorabe oziroma brezplačne distribucije svojih digitalnih del na spletu, jih pristojnim ustanovam ne zaupajo v hrambo. To velja še posebej za glasbo, film in knjige," je zadnja ugotovitev zelo zavajajoča, saj na področju sodobne likovne oziroma vizualne umetnosti ne premoremo ničesar in bi bilo treba nujno vzpostaviti izhodišča.

Pri "Kazalniki", ki se dotikajo samo knjige in filma, kar je napačno v toliko, dokler ni strategija aktualnega ministrstva za kulturo lotevati se samo navedene digitalizacije, ostalo pa izpuščati ali prepustiti naključjem, se lahko vprašamo o namenu NPK kot celovitem dokumentu in poznavanju situacije na celotnem področju kulture in umetnosti. Tudi ko je navedeno v enem izmed kazalnikov:

"– rast obiskanosti ključnih spletnih portalov s področja kulture za 10 % letno;"

bi bilo dobro vedeti, kako lahko ministrstvo to doseže, s katerimi ukrepi, na kak način, bo vlagalo v promocijo, skrbelo za privlačnejše vsebine, primernejši izgled, nova komunikacijska orodja, povezava z drugimi mediji ipd.

FILM IN AV DEJAVNOST

Na filmskem področju so nakazani prvi koraki k stabilnejši filmski produkciji, v okviru celostne obravnave področja, kjer bi morali dati še večji poudarek skrbi za okrepitev neodvisnih filmskih producentov. Le te je potrebno z ustreznimi mehanizmi kapitalsko in strukturno okrepiti s posebnim poudarkom na producentski infrastrukturi, ki naj omogoči kvalitetno produkcijo in nastop na domačem in tujem tržišču. Ministrstvo bi moralo dejavno pripomoči k prodoru slovenskega filma na evropsko tržišče. Producentom bi morali omogočiti in olajšati dostop do virov financiranja tako na vhodni strani kot tudi na prihodkovni strani. Potrebno je uvesti vlaganje v produkcijo s strani tistih udeležencev v verigi vrednosti, ki imajo največ koristi od dejavnosti, kot so distributerji in kino prikazovalci. Prav tako je potreben razmislek o davčnih spodbudah kot jih poznajo v drugih evropskih državah. Res je sicer, da so predstavniki filmske stroke v okviru javne razprave o Zakonu o slovenskem filmskem centru, izrazili željo po močnejši vlogi države v filmski industriji, predvsem v vlogi financerja in skrbnika tehnične infrastrukture. Vendar je te tendence mogoče pripisati poraznemu stanju filmske industrije v tistem času in neustreznim predlaganim sistemskim rešitvam, kar je vodilo v željo po prelaganju odgovornosti na državo.

Daleč najbolj podhranjena dejavnost ne predvideva nekaj, kar se že nekaj časa izpostavlja kot nezadostno: statusna sprememba edinega Filmskega studia Viba. Ta z ureditvijo javnega zavoda ne zadostuje in predvsem ne dovolj fleksibilno omogoča, da se razvije v dobro opremljen studio, ki bi, med drugim, lahko s stehnično opremljenostjo bolje oskrboval tako domače, kot tuje producente. Ob predvidevanju, da bi se naj v Sloveniji snemalo več tujih filmov je treba ugotoviti, da lepo naravno okolje ni dovolj. Predlogi, ki se že leta pojavljajo ob pripombah na NPK gredo v smeri mešanega, javnega in zasebnega partnerstva. Same forme ne morem predlagati, vsekakor pa status javnega zavoda ne omogoča razvoj, boljše opremljenost in s tem tudi konkurenčnost na trgu.

Kar nekaj dodatnih virov sofinanciranja filmske produkcije je predvidenih v NPK.

Razmišljanje, ki ga velja pozdraviti. Gre za znan odstotek 0, 5% iz naslova bruto prihodka kabelskih, mobilnih, satelitskih in spletnih operaterjev, umanjka morda približna vsota, ki bi tako opolnomočila filmsko produkcijo. Poudarek je večji povezanosti SFC in RTVSLO. Ob

spremembi zakona o SFC je bilo RTVSLO naloženo, da 2 % sredstev namenja tudi znunanjim producentom. RTVSLO že dve leti zamuja z razpisi iz tega naslova, predlagani 4% pa se morda zažirajo v proračun RTVSLO. Med ukrepi je predlagano, da se bodo sredstva dodeljevala glede na gledanost projektov. Zaskrbljujoč ukrep, ki ob majhni produkciji, še manjšem trgu, slovenskemu filmu ne zagotavlja preživetja, temveč je zgolj dovolj neusmiljen tržno naravnani imperativ. Pozdravljam ukrep, ki govori o dolgoročni podpori kakovostnim festivalom, ti so nenehno lovili tempo glede zamujajoče razpise SFC. Nevladni sektor je tu v primerjavi z, recimo, uprizoritvenimi umetnostmi, odškodovan z dejstvom, da je razpisov manj in so toliko bolj »počasni« glede na ostala področja.

Slaba črpanost sredstev iz Euroimagesa je morda, ne samo, posledica upadanaj števila mednarodnih koprodukcij, ki imajo v tem dodatnem viru sofinanciranja prednost. Kar sicer predvideva tudi predlog NPK.

Težko je pričakovati večjo gledanost slovenskega filma, če ta ni prisoten v vseh razvojnih fazah izobraževanja, kar sicer velja za večino področji umetnosti.

MEDIJI

Na področju medijev je potrebno urediti socialni položaj novinarjev na takšen način, da se bo zagotovilo njihovo neodvisnost in nepristranskost ter spodbudilo raziskovalno novinarstvo. Medijem je potrebo povrniti njihovo vlogo oči in ušes javnosti za nadzor nad oblastjo in politiko ter dogajanjem v družbi.

Uvodoma ob detektiranju števila medijev, ponudbe, upada kvalitete etc se zastavlja vprašanje urejanje medijske krajine, kjer je večina subjektov gospodarskih družb in se občasno, nekateri delno sofinancirajo s strani ministrstva za kulturo. V deležu, ki jih sofinancira je razumljivo, da lahko predpisuje določene vsebine, sicer pa ne. Za medije, ki so registrirane kot gospodarske družbe se nam zdi bolj smislen prenos na ministrstvo za gospodarstvo. Razpisi ministrstva za kulturo za medije pa naj bi bile usmerjene v vsebine s področja kulture in umetnosti. Večja kakovost programskih vsebin radijskih in televizijskih programov predvideva prenos financiranja dejavnosti programov posebnega pomena iz sredstev državnega proračuna na sredstva RTV Slovenije, te programe bi potem vključila v svojo programsko shemo. Kako natančno bo postopek speljan, katere vsebine so to in še nekaj vprašanje se pojavlja ob združevanju programov gospodarskih družb z javno radio televizijo? Skratka več neznank, kot ponujenih rešitev. Ali gre res za združevanje nezdržljivega, se javni televiziji obeta monopolni medijski položaj?

Predlog NPK predvideva plačevanje prispevkov tudi novinarjem, kar je pohvalno, tako bi bi prišli do primerljivosti položaja s samozaposlenimi v kulturi. Vendar predlog NPK predvideva pri novinarjih to pravico do 35. leta starosti. Kar je glede na samozaposlene v kulturi diskriminatorno, tu starostne omejitve ni.

ČLOVEKOVE PRAVICE

Osnutek NPK se sicer osredotoča na izpolnjevanje pravic družbenih manjšin, vendar je prav kulturi tista, ki dviga raven zavedanja človekovih pravic in skozi vrednote in ideale, ki jih posreduje skrbi za povečanje senzibilnosti pri zagotavljanju temeljnih človekovih pravic v družbi.

UPRIZORITVENE UMETNOSTI

Med ukrepi je predvideno manjše število premier, kar je lahko dobrodošlo pri delovanju nevladnega sektorja. Resda ne vemo ali število premier v kazalniku zajema vse sektorje ali ne. Dobrodošla bi bila ločena podatka koliko premier je iz naslova javnega sektorja in koliko s strani nevaldnih organizacij in zasebnikov. Podobno velja za postprodukcijo v Sloveniji in v mednarodnem prostoru. Ti podatki bi morda dali oprijemljivejšo podobo prodornosti in primerjavo med sektorji. Nevladni sektor je bil do sedaj podvržen zahtevam sofinancerjev po statistične večanju produkcije, kar se je izkazalo kot nevdržno. Predvsem pa se je na ta način zapostavljala vsebina, prodornost del. Hiper produkcija je eden od problemov, primerljiv s postprodukcijo po Sloveniji. Sodelovanje tako med javnimi in nevladnimi organizaciji je dobrodošlo in smiselno. Glede na manjše število premier v javnem sektorju pa lahko po eni strani ugotovimo, da se na ta način »določa« sodelovanje z nevladnim sektorjem, po drugi strani pa bodo v javnem sektorju prisiljeni število sodelujočih samozaposlenih, zaposlenih po projektih in avtorskih pogodbah manjšati, ker v plače pač ne morejo posegati tako, kot lahko v ekonomsko nezaščiten »razred« zunanjih sodelujočih. Opozoriti velja, da sodelovanje med javnim in nevladnim sektorjem že obstaja, pravilom, ne vedno in povsod, gre za koprodukcijo s strani javnega sektorja, ki vlagav koprodukcijsko razmerje infrastrukturo, moreda občasno tudi tehnične kapacitete in kadre.

Kaj natančno pomeni načrto spodbujanje najbolj kakovostnih domačih gledaliških stvaritev? Glede na to, da so za to predvidena razporeljiva sredstva lokalnih in državnega proračuna? Nov oddelek za mednarodno sodelovanje? Smiselna bi bila povezava z ministrstvom za zunanje zadeve. Podobno velja za brezplačnik, ki naj bi nastajal znotraj razpoložljivih sredstev. Imamo brezplačnik za knjigo, film, naj bi ga dobile uprizoritvene uemtnosti, kaj pa ostala področja?

Gledališki inštitut bi predvidoma izvajal dela, ki jih že sedaj opravlja nekaj nevladnih organizacij in javni sektor kot del dejavnosti (zavod Maska z revijo in založništvom, knjižnica MGL, festival Teden slovenske drame etc). Veliko bolj smiselno v tem pogledu bi bilo dodatno opolnomočenje obstoječih nvo ali poseben koordinacijski nvo, ki bi povezoval vse potrebne in že obstoječe dejavnosti nevladnega in javnega sektorja v nalogah inštituta, kot ustanavljanje ali širjenje dejavnosti obstoječega javnega sektorja. Novo oziroma razširjeno obstoječo inštitucijo razumem kot nesmiselno porabo sredstev (podobna vsota je bila namenjena Centru sodobnih plesnih umetnosti v prejšnjih predlogih), ki ne potrebuje nove inštitucije. Vsekakor pa je dobrodošlo povezovanje obstoječih organizacij na tem področju.

SODOBNI PLES

Več kot dvajset let začetne zgodbe o uspehu se je področje sodobnega plesa upehalo ob dejstvu, da se je dologletni boj za inštitucijo izjalovil. Inštitucija, ki bi skrbela tako za povezovanje, promocijo, arhiviranje, izobraževanje, produkcijo in postprodukcijo bi seveda bila potrebna. Če ne bo nove inštitucije bi potrebovali vsaj javno dostopen in sofinanciran prostor za knjižnico, pregledovanje arhivskega materiala, kontinuirano izobraževanje na področju teorije, zgodovine in praktičnega dela. Predvsem pa sredstva, ki bi nvo na področju sodobnega plesa omogočala več posprodukcije tako v Sloveniji, kot tudi v mednarodnem prostoru.

Predvsem pa bi poleg že obstoječega montažnega studia, ki je bil do sedaj neizkoriščen, najbolj potrebovali dodatne vadbene prostore in redno, vsakodnevno izobraževanje -treninge. Kar ne predvideva enormne vsote, po izračunu Društva za sodobni ples 20.000, 00 eur letno. Čas bi bil, da ministrstvo detektira montažni studiu, ga ali podeli s koncesijo oziroma najde upravljalca, natačneje, upravljavce studia. Predlagana ukrepa bi zgolj pogasila manko na tem področju.

Poleg srednješolskega programa za sodobni ples je potrebno tudi univerzitetno izobraževanje. Predvsem pa je potrebno tem, ki so do sedaj končali srednješolsko izobraževanje in tistim, ki bodo morebiti nadaljevali študij plesa omogočiti normalno, spodbudno plesno ustvarjanje po šolanju. Do sedanje sofinanciranje in podpora sodobnemu plesu tega preprosto ne omogočata. Hkrati velja poudariti, da izobraževanje na tem, pa tudi ostalih področji, ne more biti del strateškega dokumenta NPK; temveč del izobraževalnega sistema in s tem ministrstva za šolstvo, izobraževanje. Stateški dokument ne more posegati v izobraževalno shemo, lahko pa bi ministrstvo za kulturo odpiralo prostor za pogovarjanja, pogajanja s pristojnim ministrstvom za izobraževanje. MK lahko nameni dodatna sredstva za delavnice, štipendiranje, kar pa so ukrepi, ki sistemsko izobraževanja na področju sodobnega plesa ne rešujejo.

Povsem nerazumljivi oz. nejasni so kazalniki (str.22 - število novo zaposlenih, število angažiranih ustvarjalcev, 4 premiere in 50 dogodkov) ali to pomeni 4 preimere vsakega nvo, ustvarjalca na področju sodobnega plesa, 4 premiere letno v skupnem seštevku, podobno velja za dogodke (predavanja, izobraževanja, vzgoja, promocija).

MEDNARODNO SODELOVANJE

Pozdravljamo povezovanje vzpostavitve služb kulturnih atašejev v kulturno dipolomatskih predstavništvih v povezavi z ministrstvom za zunanje zadeve. Prav tako ohranitev rezidenc. Predlagamo, da se mednarodna priornocija širi iz Evrope, oziroma v države kot so Rusija, države Južne Amerike, Azija. Evropski trg je prenasičen, treba je osvojiti nove kontinente in širitev promocije na množične prireditve, ki niso samo kulturno uemtniške narave.

SLOVENSKI JEZIK

Pri ukrepu, ki se nanaša na podporo promocijo slovenske besedne umetnosti (knjiga, gledališče, film) v tujini bi bilo potrebno bolj jasno določiti načine spodbujanja in medresorskega povezovanja med različnimi ministrstvi ter jasno določiti tudi oceno finančnih sredstev, ki bodo omenjenim ukrepom na voljo, kot je to narejeno pri drugih ciljih (na primer: Razvijanje jezikovne zmožnosti vseh skupin).

Prav tako bi bilo zaželjeno, da so kriteriji cilja Razvijanje jezikovne zmožnosti vseh skupin jasneje opredeljeni, kar pomeni podani numerično in ne zgolj pavšalno, pri čemer je nujno numerični kazalnik (klasifikator) potrebno tudi podkrepiti s kvalitativnim kazalcem.

KULTURNO-UMETNOSTNA VZGOJA

Potrebno je opoziriti in izpostaviti, da tudi ponudba KUV za mlade od 15. leta naprej mora vsebovati poudarek na decentralizaciji in po zgledu praks, ki so v Ljubljani že vzpostavljene prenesti model na druge občine (z enakopravno obravnavo različnih umetniških področij/discilin (predvsem tistih najbolj marginaliziranim, med katere je potrebno prišteti predvsem intermedijske dogodke in sodobni ples ipd.) ter omogočiti obisk tudi otrokom iz socialno šibkejših oziroma ogroženih družin.

Pri posamičnih področjih je potrebno opozoriti na neenakopravno obravnavo posamičnih disciplin ter ponoven spregled področij, ki so v slovenskem okolju najbolj marginalizirane (intermedija in sodobni ples). V kolikor se posamična področja obravnava je potrebno obravnati vsa področja enakopravno, saj upad interesa srednješolske in študentske populacije

moč uvideti na vseh področjih in nikakor ne zgolj v izpostavljenih. Tovrstna obravnava ponovno uvaja diskrepanco med področji in negativno vpliva na razvoj kulture (umetnosti) v slovenskem okolju.

IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE V KULTURI

Kazalnika, ki sta podana nikakor ne zadostujeta, saj ne pokrivata aspektov širše javnosti, ki bi po programih poklicnega usposabljanja lahko posegala (se vanje vključevala), pri čemer je seveda poudarek na tistih programih, ki jih formalni edukacijski programi ne pokrijejo).

Tovrsten manko so v preteklih letih pokrivala v večinskem deležu NGO z razvojem kakovostnih in kontinuiranih enoletnih ali več letnih programov, z ukinitvijo razpisa, s katerim so vsaj delno pokrile programske stroške. Mnoge so zaradi izpada sredstev omenjene programe ukinile.

Zato menimo, da je med kazalnike potrebno umestiti programe poklicnega usposabljanja, ki so namenjeni širši (zainteresirani) javnosti ter opredeliti finančna sredstva, ki bodo omogočila njihovo vzpostavitev ali kontinuiran razvoj/obstoj, saj mentorska oblika vselej ne zadostuje (predvsem takrat ko je znanje oziroma poklic vezan na teoretska znanja ali druge načine praktičnega usposabljanja). Mentorstvo oziroma pripravništva v organizacijah so pogosto lahko zgolj dopolnilo in ne edina oblika poklicnega izobraževanja/usposabljanja. Kot primere lahko navedemo programe manko programa Kulturnega managementa in kulturnih politik, programe, ki bi pokrili poznavanje sodobne umetnosti in scenskih umetnosti, kritike, producentstva ipd. (podroben razdelek je bil že narajen in tudi precizno utemeljen, zato ga kot priložnost implementacije v NPK kopiramo in spodbujamo razširitev omenjenega kriterija) *

Ob terminu prekvalifikacije je smiselno uvesti še dokvalifikacijo. Kazalci, ki omenjen ukrepe "merijo" so nerazumljivi in nedodelani. Vsekakor je dobrodošlo dodatno usposabljanje ali možnost prekvalifikacije v določenih poklicih, vendar ocena števila prekvalifikacij ni pojasnjena, prav tako tudi ne opredelitev dejavnosti ali področij, ki so v omenjenem segmentu obravnavani.

*** PREDLOGI SKUPINE ZA PRIPRAVO PREDLOGOV O CILJIH IN UKREPIH NA PODROČJU KULTURE V OKVIRU NOVE FINANČNE PERSPEKTIVE STRUKTURNIH SKLADOV**

DELOVNA SKUPINA ZA SISTEMSKO UREJANJE POLOŽAJA NEVLADNIH ORGANIZACIJ, MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST, KULTURO IN ŠPORT RS

POKLICNO USPOSABLJANJE

1) Podiplomski študijski program kulturnega menedžmenta in kulturnih politik

Izvedba programa, ki ga je že predlagala doc. dr. Vesna Čopič s sodelavci (umeščen je bil tudi v prvo verzijo Nacionalnega kulturnega programa 2012-2015) in ki bi potekal na Univerzi v Ljubljani kot sodelovanje med Fakulteto za družbene vede in Ekonomsko fakulteto. Program bi končno na formalni ravni ponudil temelje za izobraževanje primerne kadra za vodenje in upravljanje organizacij v kulturi, menedžment kulture v javni upravi ter študij kulturnih politik in ekonomike umetnosti in kulture

2) **Neformalno izobraževanje na področju sodobnega plesa**

- Plesna praksa (dnevni treningi/classi, tedenske in večtedenske delavnice, sezonski programi)
- Koreografska praksa (tedenske in večtedenske delavnice, sezonski programi)
- Teoretska praksa (predavanja, tedenske in večtedenske delavnice, sezonski programi)
- Izobraževanja za deficitarne poklice menedžer, producent, PR, razvoj občinstev ... (predavanja, tedenske in večtedenske delavnice, sezonski programi)
- Nove izobraževalne prakse (dnevne, tedenske in večtedenske prakse, sezonske prakse)
- Priprava pogojev za ustanovitev mednarodne akademije sodobnih plesnih umetnosti

Profesionalni plesalci nimajo možnost kontinuiranega izobraževanja (zastonj treningi in klasi). Paradoks je, da morajo plačevati izobraževanje za to, kar delajo. Predstavljajte si vrhunškega športnika, ki bi moral vsak dan plačati, da bi lahko delal dnevni trening. V Sloveniji že potekajo odlični manjši programi in projekti neformalnih izobraževanj za profesionalce, polprofesionalce in vse zainteresirane ljudi v polju sodobnoplesnih umetnosti. Smiselno bi jih bilo podpreti in razviti do te meje, da lahko organsko vzpostavijo mednarodno akademijo sodobnoplesnih umetnosti. Taka akademija ne obstaja v JV Evropi in je to odlična priložnost za dvig kvalitete izobraževanja in ustvarjanja sodobnega plesa pri nas v povezavi z mednarodnim prostorom.

Ukrep: Opolnomočenje nevladnih organizacij za izvajanje javne službe - Neformalno izobraževanje v polju sodobnega plesa.

Ocena finančnih sredstev: dodatnih 390.000 EUR na leto
105.000 EUR (3 zaposleni) + 285.000 EUR programskih sredstev

3) **Podpora izobraževalnih programov za teoretike, kritike, publiciste in raziskovalce sodobne umetnosti.** Izobraževalni programi naj bodo namenjeni pridobivanju temeljnih in poglobljenih znanj za delo teoretika, kritika, publicista in raziskovalca.

4) **Neformalno izobraževanje na področju vizualnih umetnosti**

s področja sodobne umetnosti po principu Sveta umetnosti izobraževanje za deficitarne poklice kot so (kritik, menedžer, producent,...) priprava pogojev, da bi se vsebine umestile tudi na akademskih ravneh Tudi na tem področju je znotraj JV Evrope premalo razvito izobraževanje kadrov znotraj sodobne umetnosti. To bi se lahko razvilo in profesionaliziralo do te mere, da bi pokrivalo večji geografski obseg.

5) **Novi študijski programi na področju glasbenih umetnosti** (npr. oddelek za jazz na Akademiji za glasbo Univerze v Ljubljani, glasbeni oddelki na Univerzi v Mariboru)

TRG DELA, SAMOZAPOSLjeni, NEVLADNE ORGANIZACIJE

Področje samozaposlenih je potrebno urediti tako, da bo socialni status zagotavljal enakopravnost in človekove ter delavske pravice te skupine na trgu dela. Le enakopraven status omogoča pretok kreativnega potenciala v nacionalnem prostoru ter možnosti prehoda med zaposlitvijo in samozaposlitvijo. Pri tem je ključnega pomena, da se status samozaposlenega ureja v socialnem dialogu, kar pomeni, da samozaposleni soodločajo o svoji usodi. Spričo državne intervencije na trgu dela v kulturi s prepovedjo zaposlovanja, proračunskim financiranjem in podobnimi ukrepi, je nujno reguliranje tudi področja samozaposlenih, predvsem pri socialnem položaju in prihodkih, s čemer se vzpostavi enakopraven položaj v primerjavi z zaposlenimi v kulturi. Z ustreznimi ukrepi je potrebno preprečiti nelojalno konkurenco in socialni dumping. Zagotoviti je potrebno ustrezno vrednotenje dela samozaposlenih po načelu enakega plačila za enako delo. Pri tem je mogoče uvesti mehanizme, ki omogočijo tudi investiranje dela zaslužka v projekte in pravne subjekte, s čemer se vzpostavi tudi težnja k večji kvaliteti in dostopnosti kulturnih produktov. Svetovalne storitve za samozaposlene bi bile lahko realizirane preko mednarodne koncesije, s čemer bi tudi simbolno odprli slovenski kulturni prostor tujini. Poleg tega bi se na tak način izognili morebitni izpostavljenosti političnim vplivom ali parcialnim interesom, saj so dosedanje izkušnje vse prej kot pozitivne.

Samozaposleni, vpisani v razvid, delujočih na avtorskih pogodbah so prepuščeni neurejenim razmeram. Naj gre za vrednost dela, ta je odvisna od sofinanciranja programov in projektov države, evropskih razpisov, lokalnih razpisov, predvsem pa so ekonomsko, socialno popolnoma nezaščiteni. Nenehna negotovost, samozniževanje vrednosti dela v imenu preživetja, diskriminatorno obravnavanje v administrativnih, davčnih in v ostalih postopkih samozaposlenim zmanjšuje pravice, ki jih imajo zaposleni, pravzaprav jim zmanjšuje osnovne človekove pravice. Do bolniške so upravičeni po 30 dneh bolezni, možnosti za prejemanje nadomestila za čas brezposelnosti ni, praviloma za isti obseg dela zaslužijo do trikrat manj, kot zaposleni. Samozaposleni, ki svoje delo opravlja daljši čas, prejme prestižne nagrade za svoje delo ali kakorkoli drugače opravlja kvalitetno, vrhunsko delo je v neprimerljivem položaju z zaposlenimi. Tem leta dela, nagrade omogočajo večje plače, pokojnine, napredovanja, samozaposlenim, razen osebnega zadovoljstva, ne prinaša nič. Vsi imajo isto osnovo za zdravstvene in pokojninske prispevke, malo med njimi je bilo upravičenih do t.i. izjemne pokojnine. Če se ohrani možnost vpisa v razvid, naj uredba omogoča kandidiranje za vsaj dva če ne več poklicev. Narava samozaposlenih je, da opravljajo več del hkrati, samo z enim pa se lahko sedaj vpišejo v razvid. Kombinacija dveh, večih poklicev ni možna, kar popolnoma spregleda naravo delovanja nevladnih organizacij in samozaposlenih. Pravna past, ki samozaposlene obravnava kot delodajalce in delojemalce hkrati ustvarja v realnem življenju nemogoče in nerešljive situacije. Dodatni dotoki eu sredstev, med drugimi predlogi NPK, predlagani za rešitev področja so dodatna oponomočenja, ki začasno rešujejo popoln manko sistemske urejenosti.

Po zgledu socialno občutljivejših držav, modelov je veliko, bi si samozaposleni zaslužili boljšo ureditev. Bolj, kot korekcije obstoječega sistema pa bi bilo smiselna popolnoma sprememba sistema. Več načinov zaposlovanja: za različna časovna obdobja ali po projektih. Kar bi konkretno pomenilo, da bi za čas trajanja projekta bili zaposleni in tako v tem času upravičeni do vseh prispevkov in pravic, ki veljajo za zaposlene (odmor, malica, prevoz) in to po tarifniku, določenih vrednostih posameznih del (morda bi bila zamejena z minimalno sprejemljivo vsoto) – kar ne bi dopuščalo sprotnih dogovarjanj o višini plačila. Prav tako bi bili potem za čas brezposelnosti (morda v istem trajanju, kot so bili zaposleni) upravičeni do nadomestila. Prav tako bi morali imeti urejeno agencijsko ali karšnokoli drugo telo, ki bi skrbelo za pogodbe, računovodska in administrativna dela. Popolnoma nesmiselno, neurjeno je, da je vse to prepuščeno v tem pogledu neizobraženim posameznikom. Prav tako bi

potrebovali ali v obstoječih telesih ali v nečem novem zagovornika, skrbnika področja. Kar konkretno pomeni telo, ki je vpeto v vse predloge, zakone, ki obravnavajo področje. Vse prevečkrat se zgodi, da tako ministrstvo, kot nevladne organizacije, posameznike preseneti, recimo, pokojninska reforma. Ker o tem nihče ni nič vedel, sedaj vsi skupaj gasimo požar. Kar je najmanj neprofesionalno.

Zapisala in uredila: Jedrt Jež Furlan